

De dorpsheer had water-, lucht- en windrecht. De molens waren banaal, 't waren dus dwangmolens, waar iedere onderhorige zijn koren moest laten malen. Zo had de heer een controlemiddel in de hand en kreeg hij de kans zijn deel te innen.

We weten dat er molens in het bezit bvan de graaf van loon of later de Luikse prins-bisschop waren. Het is echter niet al- tijd even duidelijk om welke molen het precies ging. In volgende tekst betrof het de "onderste molen" aan de Steenbrugstraat, de huidige Geelstraat.

"Nicholaus Oym, scabinus Leodiensis relavit in cenobio Vallis benedictae prope Leodium, anno LXXIII (1373), dimidium molendium jacens in Brusteym, supra locum dictum de Steynbruke per reportationem Wilhelmi et Lamberti de Heers, fratrem, qui ibidem illud feodem de consensu domini Leodiensis, tamquam comitis Lossensis..." (01).

Vertaling: "Nicholaus Oym, schepen van Luik, verheft in het klooster van de Gewijde Vallei (Val dieu) nabij Luik, in het jaar 1373, een halve molen in Brustemm, gelegen op de plaats "Steynbruke" genaamd. Dit gebeurde wegens het vrijgeven door de gebroeders Willem en Lambert van Heers, die daar dit goed met medeweten van de Luikse heer, als graaf van Loon..."

Een andere oude tekst dateert van 1380: *"Genoel de Elderen relavavit Leodii XXIII in Libertate de Bruystem, cum suis pertinentiis, per reportationem Johannis dicti van der Borch, de Bruystem" (02).*

Vertaling: "Genoel van Elderen heeft te Luik op 23 februari 1380 een halve molen verheft, gelegen in de vrijheid van Brustem, samen met zijn toebehoren door de afstand ervan door Johannes, genaamd van der Borch, van Brustem".

Het betrof hier naar alle waarschijnlijkheid de halve molen van Herman, genaamd de Castello, die in 1269 geërfd werd door zijn minderjarige kleinzoon Johannes de Castello, Castro, of van der Borcht. Vermits hun akkerland in "die Belke" lag zal het hier wel over de "bovenste molen" gaan. In 1380 werd dit vermeld in het leenregister van Bisschop Jan van Arkel, als een inventaris van de bezittingen. Deze van Elderen en van der Borcht waren vazallen van de Loonse graaf (03).

Meestal verpachtte de dorpsheer zijn molen met het maalrecht aan een molenaar, die zelf voor de winst moest instaan en al te dikwijls oneerlijk of brutaal optrad tegen zijn cliënteel, dat verplicht bij hem moest komen en soms uren of dagen moest aanschuiven.

De toenmalige landbouwer was eveneens onderworpen aan bepaalde werkzaamheden en karrendiensten ten voordele van de heer en dit zonder de minste vergoeding of tegemoetkoming. De gewone dorpelingen moesten een zeker aantal dagen kosteloos karweien uitvoeren met de spade.

III.B.03.

Heerlijke rechten

Bronnen

01.-Camille de Borman.- "Le livre des fiefs du comté de Looz sous Jean d'Arckel", Brussel, 1875, blz.136.

02.-Idem, blz.238.

03.-Frank Decat.- "Brustem in de middeleeuwen", blz.36, voetnoot 14.